

VILNIUS UNIVERSITY

VIDA ČESNUITYTĖ

**FAMILY IN LITHUANIA:
CONCEPTIONS AND PRACTICES**

Summary of Doctoral Dissertation

Social Sciences, Sociology (05 S)

Vilnius, 2015

The dissertation is written during doctoral studies at Institute for Social Research in 2000-2004, research work at Mykolas Romeris University since 2002, and is defended externally.

Scientific consultant – Prof. dr. Eric D. Widmer (University of Geneva, Switzerland, Social Sciences, Sociology – 05 S).

Dissertation supervisor – Prof. habil. dr. Vlada Stankūnienė (Vytautas Magnus University, Lithuania, Social Sciences, Sociology – 05 S) (2000-2004).

The dissertation will be defended at Vilnius University Sociology Research Council:

Chairman – Prof. dr. Irena Emilija Juozeliūnienė (Vilnius University, Lithuania, Social Sciences, Sociology – 05 S).

Members:

Prof. dr. Aušra Maslauskaitė (Vytautas Magnus University, Lithuania, Social Sciences, Sociology – 05 S);

Prof. dr. Arvydas Guogis (Mykolas Romeris University, Lithuania, Social Sciences, Management – 03 S);

Assoc. prof. dr. Dagmar Kutsar (Tartu University, Estonia, Social sciences, Psychology – 06 S);

Assoc. prof. dr. Rūta Žiliukaitė (Vilnius University, Lithuania, Social Sciences, Sociology – 05 S).

The dissertation will be defended at a public session of the Council of Sociology Science Trend at 11 a.m. on the 4th of March 2015 in the room No. 201 of the Faculty of Philosophy of Vilnius University.

Address: Vilnius, Universiteto g. 9/1, 01513 Vilnius, Lithuania.

Tel: +370 5 2667606, fax: +370 5 2667600, el.paštas: fsf@fsf.vu.lt.

The summary of the dissertation was submitted on the 4th of February 2015.

The dissertation is available at the library of Vilnius University and web-page: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

VIDA ČESNUITYTĖ

**LIETUVOS ŠEIMA:
SAMPRATOS IR PRAKTIKOS**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, sociologija (05 S)

Vilnius, 2015

Disertacija parengta 2000-2004 metais Socialinių tyrimų institute studijuojant doktorantūroje, nuo 2002 metų Mykolo Romerio universitete dirbant mokslinį darbą, ir ginama eksternu.

Mokslinis konsultantas – Prof. dr. Eric D. Widmer (Ženevos universitetas, Šveicarija, socialiniai mokslai, sociologija – 05 S).

Mokslinis vadovas – Prof. habil. dr. Vlada Stankūnienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05 S) (2000-2004 m.).

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Sociologijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas – Prof. dr. Irena Emilija Juozeliūnienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05 S).

Nariai:

Prof. dr. Aušra Maslauskaitė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05 S);

Prof. dr. Arvydas Guogis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, vadyba – 03 S);

Doc. dr. Dagmar Kutsar (Tartu universitetas, Estija, socialiniai mokslai, psichologija – 06 S);

Doc. dr. Rūta Žiliukaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05 S).

Disertacija bus ginama viešame Sociologijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2015 m. kovo 4 d. 11 val. Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto 201 auditorijoje.

Adresas: Vilnius, Universiteto g. 9/1, 01513 Vilnius, Lietuva.

Tel: +370 5 2667606, fax: +370 5 2667600, el.paštas: fsf@fsf.vu.lt.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2015 m. vasario 4 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir interneto puslapyje:

www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius.

INTRODUCTION

Relevance of the research topic

In the light of family changes at the end of twentieth century, the academic discourse of family has been influenced by the idea of J. Bernardes (1985) that the diversity of family forms existed at all times, though in family studies exceptional priority to a single institutionalized form of modern nuclear (isolated) family (Parsons, 1955) was given. The studies inspired by this idea revealed that the conception of family has multiple meanings family life has variation of configurations, and at least two constructs of family – ideal and real – exists.

The need to explore and disclose family life existing in reality is presupposed by possible social and political consequences of research results' application: stigmatization, social exclusion, targeting of social support, etc. (Bernardes, 1999; 1993). Rapid changes of demographic processes and the economic, social, cultural and etc. contexts and contradiction between institutionalized and real family life inspire to question family conception, family formation and daily life, to search for the new ways and methods of family exploration.

Family research results in Lithuania also reveal the discrepancy between collective family visions and new family structures emerged in last decades (Maslauskaitė, 2010). From the sociological perspective, the conceptions of family are explored systematically by I. Juozeliūnienė (1992; 2003, etc.), A. Maslauskaitė (2010) and the author of the dissertation, though the representative quantitative sociological research of family conception that would combine theoretical approaches and methodological tools still is lacking. Still isn't enough explored noninstitutionalized everyday family life. Family practices in Lithuania are explored fragmentely and / or indirectly only, for example, in analysis of intergeneratinoal relationships (Gedvilaitė-Kordušienė, 2010; 2011), case and sopport (Kanopienė, 2014; Mikulioniene, Kanopiene, 2014), family responsibilities and gender roles (Reingardė, Tereškinas, 2006; Kraniauskas, 2009), etc. Macro level analysis, with some exceptions (Maslauskaitė, Baublytė, 2012; Maslauskaitė, 2009), usually, was applied in family formation (matrimonial behaviour) research, that doesn't explicate enough the relationship between the individual decisions and the social context.

The scientific problem of the research

Familial relationships in nowadays Western societies changed so much that it became complicated to apply established social norms and normative concepts encoded in the language (Bernardes, 1999). It became problematic to identify the kinship ties or boundaries of family referring exceptionally on the institutionalized concept of family. On the other hand, attention of politics to family implies the need for the new approaches in interpretation of family and organization of family's life.

Research object, aim and objectives

The **aim of the dissertation** is to investigate the subjective conception of family and family practices in nowadays Lithuanian society by combining the theoretical approaches of family practices and life course with the methodological tools of open concept of family, social construction and families' networks analysis.

The **research objectives** of the dissertation are as such:

- 1) To formulate a working conception of family based on the theoretical analysis of the problem of conceptualization of family.
- 2) To analyze the historical development of family discourse and the main theoretical perspectives and approaches, necessary for the conduction of the empirical research of family conceptions and practices.
- 3) To create conceptual scheme of Lithuanian family research that would be based on the combining of the theoretical approaches of family practices and life course with the methodological tools of open concept of family, social construction and families' networks analysis.
- 4) To identify the boundaries of families based on the criteria of family membership, established in the quantitative and qualitative empirical research of the diversity of family conceptions.
- 5) To identify, based on quantitative empirical data, family practices that unite family members and divide them from non-family members.
- 6) To explore, based on quantitative empirical data, matrimonial behaviour as a separate case of family practices by identifying impacts of the social networks, social norms and social statuses for the family formation in the individual life course.

Scientifically new research findings and the defensive theses:

1. The analysis of nowadays' family by combining the theoretical approaches of family practices and life course with the methodological tools of open concept of family, social construction and families' networks analysis is more advanced in comparison with the analysis based on the single theoretical or methodological approach because it creates preconditions for the detailed analysis and in-depth knowledge obtaining about the real family life.
2. Family is created not as much via marriage registration or blood kinship, but as via social relationship formed and maintained by family practices like shared activities, interests, direct and indirect communication, interpersonal assistance, care and support, membership in formal or informal community and etc. In other words, family definition criteria established in the middle of the XX century – registered marriage and blood kinship are neither necessary, nor sufficient for the conceptualization of family in the beginning of XXI century's Lithuania.
3. Family practices make social relationships that could be named as familial even among persons who don't depend to nuclear family of orientation or procreation or extended family. Moreover, different family practices make familial relationships with different persons.
4. Matrimonial behaviour in Lithuania is influenced not as much by personal motives (willingness to create family or feelings) but as by dictate of the social network that includes members of the nuclear and extended families and non-kin and of the social norms on family formation time, form, motives and partner selection,
5. Individuals who conform the dictate of the social network and norms are intended to form traditional family based on marriage registration, and for those who neglect the dictate of the social network and norms are characterized by new matrimonial behaviour patterns. Education is one of the main characteristics that differentiate these two groups of persons. The trend is evident: the higher level of education of individual the freer is from the dictate of the social network and norms, and in opposite.

Research methodology

For the explication of the research problem and achievement of the research aim, the sociological perspective applied in the dissertation; it creates the theoretical and methodological assumptions in order to overcome the boundaries of family ideology and to reveal the aspects of real family life, that is almost impossible analyzing family in political, legal or etc. perspective, or analyzing the family as social institution. The theoretical-methodological approaches on interpretation of family conception used in the dissertation, arised as an outcomes of debates inspired by the ideas of J. Bernardes (1985). The approach proposed by J. F. Gubrium and J. A. Holstein (1990) is also invoked in the dissertation, claiming that it is impossible to grasp the whole diversity of family life by analysing family as social institution as it is usual in the traditional theoretical persepctives of structural functionalism and social conflict. The changing family and a variety of approaches to it often goes beyond the recognized theories and methods of analysis (Gubrium, Holstein, 1990). Accordingly, in the dissertation, the theoretical approaches of family practices (Morgan, 1996; 2011) and life course (Elder, 1975) are combined with the methodological tools of open concept of family (Bernardes, 1986; Levin, 1999), social construction (Gubrium, Holstein, 1987) and families' networks analysis (Widmer, 2006; 2010).

For the development of the research assumptions, the methods of analysis and synthesis of the scientific literature on family conception and practices applied in the dissertation. In the exploration of the novelty of the research topic, the analysis of information on researches and studies previously conducted in Lithuania and abroad on the thopic of the dissertation was used.

Defended statements are proved based on two empirical studies: (1) representative quantitative survey, and (2) qualitative survey – in-depth interviews. The empirical data collected during the implementation of the ESF supported research project „The trajectories of family models and social networks: intergenerational perspective“ (head prof. V. Kanopienė). The project is implemented in 2011-2015 at Mykolas Romeris University. The author of the dissertation is a member of the research group who, in co-authorship with the other members of the research group, developed a quantitative and qualitative research instrumentation, organized the interviews, made data processings, analysis and dissemination of results in Lihuania and abroad.

For the collection of the quantitative data questionnaire survey applied. Fieldworks conducted between November 2011 and May 2012. Sampling size is 2000 habitants of Lithuania selected by the multistage random stratified sampling method. The criteria of sampling: living place, gender and birth cohort (four birth cohorts explored: 1950–1955, 1960–1965, 1970–1975, 1980–1985; 500 respondents in each birth cohort selected). The standard questionnaire with about 100 questions applied in the survey.

The qualitative survey – in-depth interviews conducted between June – August 2012. Sampling size is 60 persons who previously participated as a respondents in the quantitative survey. The criteria of sampling: living place (10 respondents from the regions of Vilnius, Klaipėda, Panevėžys, Alytus, Marijampolė, Utena), gender (30 males and 30 females) and birth cohort (15 respondents from each birth). During the interview a pre-formulated guidelines of the questions used. The authors of the dissertation, as members of the project, prepared the interview guidelines, personally conducted 15 interviews, made its decryption and then analysis of all qualitative data.

The empirical reserach of family in Lithuania coves three main topics: (1) the subjective family conception; (2) practices that unite family members; (3) as special case of family practices, the construction of matrimonial behaviour under the dictate of social network and norms.

In research of subjective family conception was aiming to explore the individual level family construct by identifying criteria of family membership and corresponding family boundaries. Data of the quantitative and qualitative surveys are combined here in such way that results of the qualitative survey updates and complements the results of the quantitative survey. For the research of the family conception, special questions corresponding *the open concept of family* were formulated in the quantitative questionnaire: the respondents were asked to name freely, without any prie-determined criteria, their family members. This way the quantitative data give opportunity to interpret family as part of the reality that not necessary correspond the institutionalized criteria and gives possibility to combine innovatively the positivist and interpretive methodologies (Widmer, 2006; 2010). In the analysis of quantitative data, descriptive statistical methods (frequencies, χ^2 test, *t*-test, ANOVA test) and multivariate statistical analysis methods (correlation analysis, regression analysis, factor analysis) applied.

In research of practices that unite family members was aiming to identify family practices that create family and separate family members from non-family members. The analysis is based on analysis of the quantitative data. For the identification of the family practices, two groups of questions formulated in the quantitative questionnaire: closed question for the identification of the family feasts and traditions and open questions for the identification of the routine and leisure activities. In the description and analysis of historical development of family practices, descriptive statistical methods (frequencies, *t*-test, ANOVA test) and multivariate statistical analysis methods (correlation analysis, factor analysis) applied. In analysis of influence of family practices for unification of family members, the multivariate regression analysis applied. The research strategy select by assuming that family practices create social ties and leads to choices of family members.

In research of matrimonial behaviour was aiming to investigate how social networks and norms influence the practices of family formation behaviour in Lithuania. The questions were arised: how much opinions of parents, relatives, friends are important during the selection between traditional and alterative way of family formation? Which are more important – opinions, experiences or etc. motives? How persons construct their family life when take into account influence of social networks? Whether obedience to the dictate of the social network guarantee the stability of family? ans etc. In this research questions of the quantitative questionnaire on personal life course trajectories (formulated by the author of the dissertation in co-authorship with colleagues from abroad) were explored. The questions formulated in such way that enabled application not only descriptive and multivariate statistical methods but event history analysis methods (Blossfeld, Rohwer, 2002; Blossfeld et al., 1989; Yamaguchi, 1991; Yamaguchi et al., 1999, etc.), as well.

Scientific novelty and practical significance of research results

The novelty of this dissertation is determined by the application of the innovative methodologies, the combination of theoretical perspectives and methodological tools, and the new knowledge about family obtained by application of such research methodology. The practical significance of results in the context of existing family research are as such that for the first time in Lithuania:

- Empirically was shown the advantage of combination of methodological tools of open concept of family, social construction and families' networks analysis in family research: this strategy gives new knowledge on aspects of family life that wouldn't be obtained by single theoretical or methodological approach; that contribute to the discover and demystification of family life and to bridge the gap between the knowledge about the institutionalized family and family practices in real life.
- The family conception was explored based on representative quantitative data. The exploration is based on configurational approach (families' network analysis methodology) developed by E. D. Widmer (2006; 2010). It enables to analyze innovatively quantitative individual level data about family construct.
- The research results on family conception based on quantitative research results, additionally, revised and complemented by the qualitative data. That presupposes the combination of the positivist and interpretative methodologies in exploration of family conception which result is a more in depth knowledge about family.
- In the analysis of family conception, theoretical approach of family practices applied; it makes possible to analyze family as a continuous process where family members revealed as active makers of family life but not as statistical units.
- The analysis of family formation (matromonial behaviour) by combining the theoretical approach of life course with the families' networks analysis methodolgical tools reveal family formation as a process that occurs in a social context and intersects with parallel events of individual life course.
- By combining the theoretical approaches of family practices and life course with the methodological tool of open concept of family, social construction and families' networks analysis: (1) systematically disclosed that postmodern family conception is characteristic for the habitants and blood kinship and registered marriage are

neither necessary, nor sufficient in family conceptualization; (2) family practices divide family members and non-family members; (3) influences of dictate of the social network, social norms and social status on family construction behaviour discovered.

The research results on family conception and practices will contribute to the deeper understanding of family and further development of the theoretical (conceptual) – methodological tools of family sociology in Lithuania.

The research results will contribute to the development of family sociology of Lithuania internationally and in comparative perspective; it is possible once the research methodology partly was developed in co-operation with the colleagues from abroad (Switzerland and Portugal). Such contribution is important once scientific information about family in Lithuania is still lacking in the international context.

The research provides practical and social benefits: the research results will be available for the formation and development of the national social policy, particularly, family policy and on solidarity between generations.

REVIEW OF THE CONTENT OF DISSERTATION

The dissertation consists of four main parts. The theoretical and empirical research results of the dissertation are summarized in the distinguish part of the conclusions and recommendations. References and six Appendices presented at the end of the work.

I. Family Conceptions and Practices. The main concepts used in the dissertation are presented in the part. It begins with the chapter „Working conception of family“ where main features of working family are described. The choice of working family conception was influenced by the evident discrepancies between modern (isolated) nuclear family and real family practices in real life discovered in family studies (Bernardes, 1985a; Smart, 2004; Levin, 1999; 1990, etc.). The other circumstances influenced the choice are recent trends in Western family sociology: (1) moving from a macro to micro level analysis (Smart, 2007; Bernardes, 1988a; 1999); (2) application of open concept of family (Pahl, Spencer, 2004); (3) the family is viewed as a social construct (Gubrium, Holstein, 1987); (4) application methodological tools of families‘ network (Widmer, 2006; 2010, etc.);

(5) aiming the combination of theoretical and methodological approaches (Gillies, 2011; Jamieson, 1998).

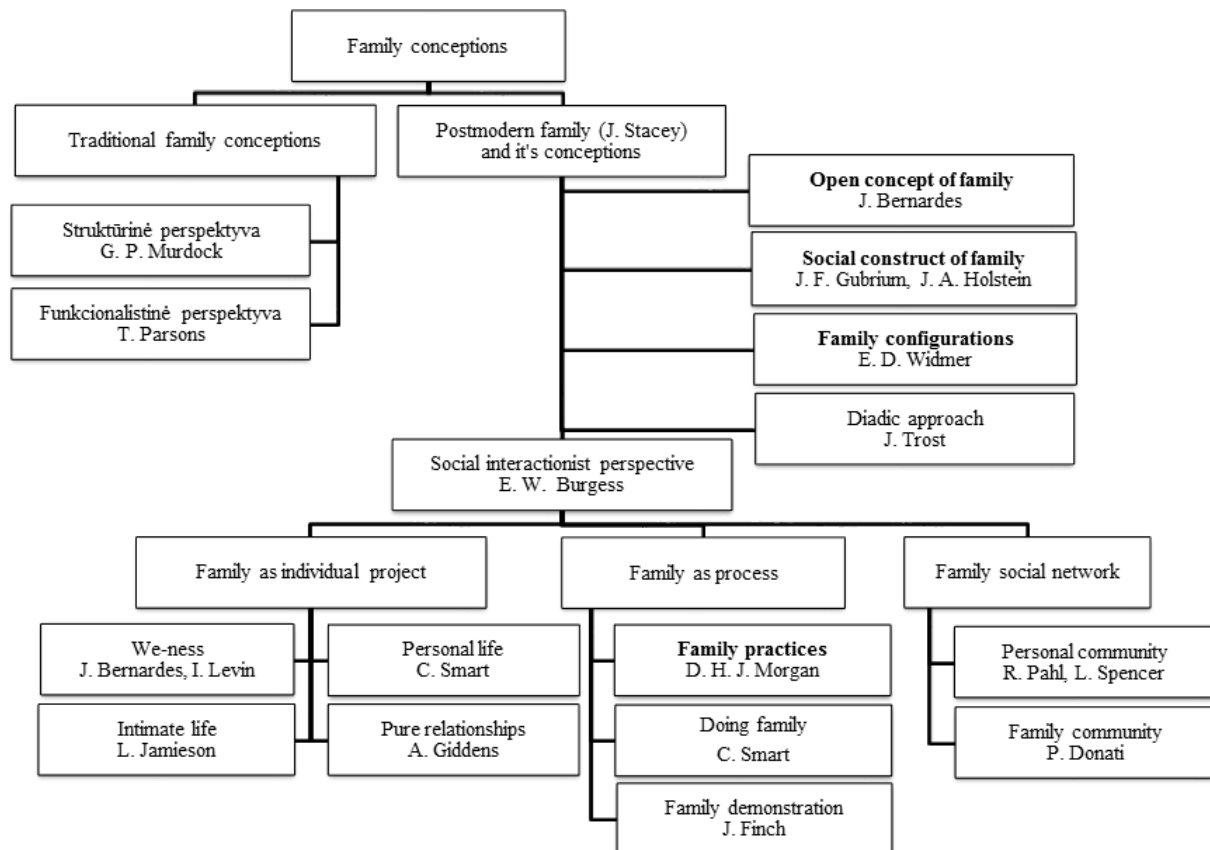
Then, in the chapter „Family practices“ the concept suggested by D. H. J. Morgan (1996) is described. Family practice embrace personal ties with family: instead of just stay in family or depending to family (*being*), person is seen as as active creator of interpersonal relationships with the others and the creator of family life in general (*doing*).

II. Historical Development of Family Discourse. Part consists from two chapters. In the first chapter „Development of family discourse in Western sociology“ an overview four periods of family discouse presented. Accordingly, chapter consists from four subchapters: „Before beginning of XX century (the origins of sociological knowledge about family)“; „Beginning of XX century – middle of XX century (the birth of the modern nuclear family)“; „Middle of XX century – end of XX century (entrenchment of the modern nuclear family)“; „End of XX century – beginning of XXI century (diversity)“. In the first period, some topics are related with the thematics of the dissertation, though, in general, little attention to family as research object characteristic for this period; lack of divesity of research methods. In the second period, the need to explore family from the perspective of social relationships raised (Burgess, 1916; 1926). The third period is the entrenchment of the concept of the family (Parsons, 1955), expansion of range of research topics and diverse research methods. Though it were separate studies with the emerging methodologies. In the fourth period, obvious changes in family structure and functions, recognized diversity of concepts and forms of family life. The theoretical approaches and methodological tool for the empirical research were found in this period.

In the second chapter „Family research develoment in Lithuania“ an overview of family studies carried out in the country is presented. The chapter consists from two subchapters: „Family research before 1990“ and „Family research since 1990 till nowadays“. Before 1990, a number of studies related to family conducted, though its were lacking for the theoretical, methodological and empirical background. Since 1990, the ideas of family researchers in Lithuania are reflected the ideas of Western authors about the form of „normal family“, family ideology, family construction, family formation behaviou (Juozeliūnienė, 2003; 1992; Maslauskaitė, 2010; 2009c; Maslauskaitė, Baublytės, 2012; Žvinklienė, 1995, etc.); a number of large-scale, representative research carried out; its has a variety of research methods. Though some questions aren't answered

yet:how looks like individual level family construct? Which family practices unite family members? How family construction related with social networks? And etc.

III. The Theoretical Perspective of Family Discourse. The part begins from the chapter „The problem of the conception of family“ where the diversity of family conceptualization (1 scheme) is discussed.

1 scheme. The diversity of the conception of family (*created by the author of the disseration based on the study of the scientific literature*).

In the subchapter „Traditional family definitions“ the definitions by G. P. Murdock (1949) and T. T. Parsonso (1955) are described. In the subchapter „The theoretical-methodological approaches of interpretation of postmodern family“ various approaches are discussed: open family concept (Bernardes, 1986), family social construct (Gubrium, Holstein, 1987), family as individual project (Bernardes, 1988a; 1999; Levin, 1999; Smart, 2007, etc.), family as a process (Morgan, 1996; 2011; Smart, 2007; Finch, 2007), family as social network (Pahl, Spencer, 2004; Donati, 1991; Widmer, 2006; 2010, etc.). In the subchapter „Family between „normal“ and „blurred“ boundaries“, the emerging of

postmodern family and its diversity of forms is discussed. At the end of the subchapter, the scheme of the criteria for membership in family is outlined. The second chapter „Family practices in the conception of family“ is dedicated for the theoretical analysis of family practices suggested by D. H. J. Morgan (1996; 2011). It consists from two subchapters: „The features of family practices“ and „Family practices and rituals“ where is it discussed how family feasts, traditions and routine practices create relationships that could be named as familial.

The third chapter „Matrimonial behaviour between social dictate and individual choice“ include two subchapters: „The strategies that regulate the matrimonial behaviour“ and „The factors that influence matrimonial behaviour in nowadays society“. In the first subchapter, it is stated that in the traditional Europe two main strategies of *positive control* and *preventive control* were applied (Malthus, 1798). E. A. Wrigley (1978) suggested the concept of unconscious rationality stated that aiming to survive individuals obey the social norms. According to A. Giddens (2000), individual has much more freedom to make choices of family practices, that correspond his / her life style in nowadays society. On the other hand, individual depend on market, though they are forced to reconcile family practices with the circumstances in the labor market.

IV. The Diversity of Family Conceptions and Practices in Lithuania. This part begins with the chapter „General research scheme“ in which the research model is described and a detailed description of the quantitative research and qualitative research methodology is given. Further, in the chapter „Family conception: “The criteria for membership in the family and family boundaries“, the empirical data are analyzed. In the third chapter „Family practices that unite family members“ the question is arisen: which family practices create such social relationships that are named as familial, even there isn't blood kinship or registered marriage between them? In the chapter, a typical family feasts, traditions, routine practices and leisure activities characteristics in Lithuanian families are identified and explored. In the last empirical chapter „The construction of the matrimonial behaviour under the dictate of social network and social norms“, it is analysed how individuals construct his/her matrimonial behaviour: when and in what form create family, how long marital relationships lasts. Special attention is paid to matrimonial behaviour influenced by the social statuses of partners.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

1. Individual level family construct mainly corresponds to the normative conception of family. Blood kinship and registered marriage are important criteria in subjective conception of family in Lithuania. These criteria especially are important in parents' – children relationships. Parents, usually, and firstly are named as family members. Sometimes even died parents are listed in family members.
2. Though in real life the gap between the macro-level normative family construct and the individual-level family construct exist. This gap is possible to grasp by applying according research methods only. One of the main such methods – open concept of family.
3. Blood relationship and registered marriage in the definition of family in daily life of Lithuania are neither necessary, nor sufficient:
 - In separate cases it don't create togetherness which persons understand as familial. Sometimes even mother can be named non-family members, for example, when communication is rare.
 - A daughter, son, sister, brother are even more often named as non-family members. The main reasons: rare communication, conflicts, lack of shared interests, etc.
 - In order that sisters / brother would named as family members, it is important quality of communication, trust, for example, during decision-making, etc.
 - Blood kinship isn't so important for the more distant relatives. The other criteria here works: difference in age, geographical and emotional distance, etc.
 - Marriage is not sufficient criteria for the creation of the familial relationships. For example, parents-in-law, even they participate in shared family practices, usually, are listed in non-family members.
4. In real life, family could be identified by various criteria: interpersonal help, support, emotional closeness, common activities, interests, life under one roof, not long distance between living places and other via which investment into relationship is provided. These criteria may lead that distant relatives or even

persons from the beyond the nuclear and / or extended families could be named as family member. While family practice could be alternative criteria in the definition of family in Lithuania.

5. Most of the country's population is likely to create a family in accordance with the internal motives and feelings. Though the deeper analysis distinguished three different population groups with distinctive patterns of matrimonial behaviour:
 - the first is characterized by respect the social network and social norms dictate, though this is a voluntary choice of individuals of group to follow the patterns of matrimonial behaviour transmitted from generation to generation; these individuals obey the dictate of the conscious or unconscious rationality;
 - the second group obey the dictate of social network and social norms because of lack of power to govern their lives but not because of voluntary choice; this group is likely to obey the macro-level positive control and preventive control;
 - the second group is the freest in choice when and how to create family;
 - one of the most influential factors that impact the differentiation of such differentiation is education: the higher the education, the person is more free to construct individual matrimonial behaviour, and in opposite, the lower the education, the person is more involuntarily forced by dictate of the social network and social norms.
6. Education as a social status influence affects the partner choice and family formation time. A higher risk of experiencing a divorce is for the couple where both partners at the beginning of the relationship, and at its end have different levels of education.
7. The stability of family is ensured more in situations when two persons with different education levels eventually reached the same level of education.

Recommendations:

1. Family policy makers and practitioners are recommended to take into account that normative family conception based on which the relations between the state and families of the country are governed, is of macro level, meanwhile in real life family life and family practices are constructed at micro level. These two constructs may overlap but are usually different.
2. In the scientific – methodological context, it is recommended to search for the methods which make it possible to reveal the subtle and yet uncharted aspects of family life, because it is evident that traditional methods applied doesn't uncover many aspects of family life. In particular, it is recommended to apply combination of the theoretical approaches and methods.
3. For those who plan family and seek stability it is recommended to take into account the family is united by the family traditions, feasts, routine and even leisure practices. Moreover, close ties with the separate family members by different family practices are strengthened and retained.
4. Recommended for those planning to form a family that the stability of the family is affected by the homogeneity of the social statuses in the couple. So, social mobility of one or both partners can have both positive and negative consequences for the sustainability of the family.

Approbation

The research summarized in the dissertation was published in two books, seven scientific articles in peer-reviewed journals, presented at 10 international and five national conferences and seminars (see list at the end of the brochure).

REZIUMĖ

Tyrimo temos aktualumas ir iširtumas

XX a. pabaigoje išryškėjusių šeimos pokyčių kontekste akademiniam šeimos diskursui reikšmingą įtaką padarė J. Bernardeso (1985a) idėja, kad šeimos formų įvairovė buvo visais laikais, tik moksliniai tyrimai nuėjo klaidingu keliu, prioritetą suteikę vienintelei institucionalizuotai šeimos formai – moderniai autonominei branduolinei šeimai (Parsons, 1955a). Idėja paskatino šeimos tyrimus, kurie atskleidė, kad šeimos samprata yra nevienareikšmė, o šeiminis gyvenimas gali turėti įvairių konfigūracijų, kad egzistuoja mažiausiai du šeimos vaizdiniai – idealusis ir realusis.

Poreikį analizuoti ir atskleisti realiai egzistuojančios šeimos gyvenimo aspektus suponuoja galimos tyrimų rezultatų taikymo socialinės ir politinės pasekmės: stigmatizavimas, socialinė atskirtis, socialinės paramos taiklumas, kt. (Bernardes, 1999; 1993). Sparti demografinių procesų ir jų konteksto – ekonominių, socialinių, kultūrinių ir kt. sąlygų kaita bei kylančios prieštaros tarp institucionalizuoto ir realaus šeimos gyvenimo skatina kvestionuoti šeimos sampratą, kūrimą ir kasdienį gyvenimą, ieškant naujų tyrimo būdų ir metodų.

Šeimos tyrimai Lietuvoje taip pat atskleidžia neatitikimą tarp kolektyvinių šeimos vaizdinių ir naujos šeimos instituto struktūros, išryškėjusios paskutiniaisiais dešimtmečiais (Maslauskaitė, 2010). Sociologiniu požiūriu šeimos sampratą sistemiškai tyrinėja I. Juozeliūnienė (1992; 2003; Juozeliūnienė, Kanapienienė, 2011; 2012, kt.), A. Maslauskaitė (2010) ir disertacijos autorė, tačiau dar stinga reprezentatyvių kiekybinių sociologinių tyrimų, kuriuose šeimos samprata būtų analizuojama, derinant teorines prieigas ir metodologines priemones. Dar menkai iširtas neinstitutionalizuotas kasdienis šeimos gyvenimas. Šeiminės praktikos Lietuvoje tyrinėtos tik fragmentiškai ir / arba netiesiogiai, pavyzdžiui, analizuojant tarpgeneracinius ryšius (Gedvilaitė-Kordušienė, 2010; 2011), globą ir paramą (Kanapienė, 2014; Mikulionienė, Kanapienė, 2014), pareigų šeimai ir lyčių vaidmenų pasiskirstymą (Reingardė, Tereškinas, 2006; Kraniauskas, 2009, kt.), kt. Šeimos kūrimo (matrimonialinės elgsenos) tyrimams, su kai kuriomis išimtimis (Maslauskaitė, Baublytė, 2012; Maslauskaitė, 2009), daugiausia būdinga makro lygmens analizė, kuri neatskleidžia individualių sprendimų santykio su socialinių kontekstu.

Tyrimo problema

Šeiminiai ryšiai šiuolaikinėse Vakarų visuomenėse taip pasikeitė, kad darosi sudėtinga taikyti nusistovėjusias socialines vertybes ir kalboje užkoduotas normatyvines sąvokas. Vadovaujantis tik institucionalizuota šeimos samprata, kyla keblumų nusakant giminybę, identifikuoti šeimos ribas. Kita vertus, politikos dėmesys šeimai suponavo poreikį naujoms priemonėms interpretuojant šeimos sampratą ir šeiminio gyvenimo organizavimą, tačiau dar nepakankamai žinoma apie kasdieniame gyvenime egzistuojančios šeimos gyvenimą, šeimines praktikas bei jų pasekmes šeimos nariams, šeimai kaip vienetui ir visai visuomenei.

Tyrimo objektas, tikslai ir uždaviniai

Disertacijos **tikslas** – ištirti subjektyvias šeimos sampratas ir šeimines praktikas šiandieninėje Lietuvos visuomenėje, derinant šeiminių praktikų ir gyvenimo kelio teorines prielaidas su atviros šeimos sampratos, socialinio konstravimo ir tinklinės šeimų analizės metodologinėmis priemonėmis.

Disertacijos tikslui pasiekti sprendžiami **uždaviniai**:

- 1) Suformuluoti darbinę šeimos sampratą, remiantis šeimos konceptualizavimo problemos teorinės analizės rezultatais.
- 2) Išanalizuoti šeimos diskurso istorinę raidą ir pagrindines teorines perspektyvas, būtinas šeimos sampratų ir praktikų empiriniam tyrimui atlikti.
- 3) Sukurti konceptualią Lietuvos šeimos tyrimo schemą, gindžiamą šeiminių praktikų ir gyvenimo kelio teorinių prielaidų derinimu su atviros šeimos sampratos, socialinio konstravimo ir tinklinės šeimų analizės metodologinėmis priemonėmis.
- 4) Išskirti narystės šeimoje kriterijus ir jų brėžiamas šeimos ribas, kiekybinių ir kokybinių empirinių duomenų pagrindu ištyrus subjektyvių šeimos sampratų įvairovę.
- 5) Kiekybinių duomenų pagrindu identifikuoti šeimines praktikas, vienijančias šeimos narius, ir brėžiančias ribą tarp šeimos narių ir ne šeimos narių.
- 6) Kiekybinių duomenų pagrindu ištirti matrimonialinę elgseną kaip atskirą šeimos praktikų atvejį, identifikuojant socialinių tinklų, socialinių normų ir socialinio statuso įtakas šeimos konstravimui individualiame gyvenimo kelyje.

Moksliskai nauji tyrimo rezultatai ir ginami teiginiai:

1. Šiuolaikinės šeimos analizė, derinant šeiminių praktikų teorinę prieigą su atviros šeimos sampratos, socialinio konstravimo ir tinklinės šeimų analizės metodologinės priemonėmis, yra pranašesnė, lyginant su analize vienos teorinės perspektyvos arba metodologinės priemonės taikymo pagrindu, nes sudaro prielaidas realiai egzistuojančios šeimos išsamiai analizei ir gilesniam pažinimui.
2. Šeimą kuria ne tiek registruota santuoka ar kraujo ryšiai, kiek socialiniai ryšiai, kurie susidaro ir yra palaikomi tokiomis šeiminiėmis praktikomis, kaip bendros veiklos, bendri interesai, tiesioginis arba nuotolinis bendravimas, savitarpio pagalba, globa ir rūpyba, priklausymas tam tikrai (formaliai arba neformaliai) bendruomenei ir kt. Kitaip tariant, nuo XX a. vidurio įsitvirtinę šeimos apibrėžties kriterijai – registruota santuoka ir kraujo ryšys nėra nei būtini, nei pakankami šeimai konceptualizuoti XXI a. pradžios Lietuvoje.
3. Šeiminės praktikos sukuria socialinius ryšius, kurie gali būti įvardyti šeiminiiais, net jeigu asmenys nepriklauso branduolinei orientacinei, branduolinei prokreacinei arba išplėstinei šeimai. Su skirtingais asmenimis šeiminius ryšius sukuria skirtingos šeiminės praktikos.
4. Matrimonialinę elgseną Lietuvos visuomenėje lemia ne tiek asmeniniai motyvai (noras kurti šeimą ir jausmai), kiek socialinio tinklo, apimančio branduolinės ir išplėstinės šeimos narius bei asmenis už šių šeimų ribų, ir socialinių normų, susijusių su šeimos kūrimo laiku, forma, motyvais ir partnerių pasirinkimu, diktatas.
5. Socialinio tinklo ir socialinių normų diktatui paklūstantys individai linkę kurti tradicinę šeimą, grindžiamą registruota santuoka, o socialinio tinklo ir socialinių normų diktato nepaisantiems asmenims labiau būdinga alternatyvi matrimonialinė elgsena: santuokos registravimo atidėjimas, kohabitacija, skyrybos, kt. Tarp šioms asmenų grupėms būdingų charakteristikų išryškėja išsilavinimas: kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo individualūs pasirinkimai kuriant šeimą yra laisvesni nuo socialinio tinklo ir socialinių normų diktato; ir atvirkščiai, kuo žemesnis išsilavinimas, tuo individas labiau priklauso nuo socialinio tinklo ir socialinių normų.

Tyrimo metodologija

Disertacijoje nagrinėjama mokslinei problemai išskleisti ir tyrimo tikslui pasiekti pasitelkta sociologinė perspektyva, kuri sudaro teorines ir metodologines prielaidas peržengti šeimos ideologijos ribas ir atskleisti realaus šeiminio gyvenimo aspektų, kurių neįmanoma atskleisti šeimą analizuojant politikos, teisinėje ar kt. perspektyvoje, arba analizuojant tik institucionalizuotą (norminę) šeimos formą. Disertacijoje analizuojamos ir taikomos J. Bernardeso (1985a) idėjų sukeltų diskusijų rezultatu tapusios teorinės-metodologinės šeimos sampratos aiškinimo priegigos. Pasitelkiamas J. F. Gubriumo ir J. A. Holsteino (1990) teiginys, kad šeimos analizėje taikant tradicines struktūrinio funkcionalizmo ir socialinio konflikto teorines perspektyvas bei įprastus tyrimų metodus, kai šeima traktuojama kaip socialinis institutas, neįmanoma apčiuopti visos šeiminio gyvenimo įvairovės. Kintanti šeima ir požiūrių į ją įvairovė neretai išsina už pripažintų teorijų ribų ir tyrimo metodų galimybių (Gubrium, Holstein, 1990). Atitinkamai, disertacijoje šeiminių praktikų (Morgan, 1996; 2011b) ir gyvenimo kelio (Elder, 1975) teorinės priegigos derinamos su atviros šeimos sampratos (Bernardes, 1986a; Levin, 1999), socialinio konstravimo (Gubrium, Holstein, 1987) ir tinklinės šeimų analizės (Widmer, 2006; 2010) metodologinėmis priemonėmis.

Disertacijos tyrimo prielaidoms sukurti naudojama mokslinės literatūros apie šeimos konceptualizavimą ir šeimines praktikas analizė ir sintezė. Temos iširtumui išsiaiškinti naudojama informacijos apie anksčiau atliktus empirinius tyrimus disertacijos tematika užsienyje ir Lietuvoje analizė.

Ginami teiginiai grindžiami dviem empiriniais tyrimais: (1) reprezentatyviu kiekybiniu tyrimu ir (2) kokybiniu tyrimu – giluminiais interviu. Empiriniai duomenys surinkti, 2011-2015 m. Mykolo Romerio universitete įgyvendinant ESF remiamą mokslinio tyrimo projektą „Šeimos modelio trajektorijos ir socialiniai tinklai: tarpgeneracinė perspektyva“ (vadovė prof. V. Kanopienė), kuriame disertacijos autorė buvo tyrimo grupės narė, kartu su bendraautorėmis parengė kiekybinio ir kokybinio tyrimų instrumentarius, organizavo apklausas ir giluminius interviu, atliko duomenų apdorojimą ir tyrimo rezultatų sklaidą Lietuvoje ir užsienyje.

Kiekybiniams empiriniams duomenims surinkti taikytas anketinės apklausos metodas. Lauko darbai atlikti 2011 m. lapkričio – 2012 m. gegužės mėn. Atrankos imties dydis – 2000 Lietuvos gyventojų, atrinktų daugiapakopės atsitiktinės stratifikuotos

atrankos metodu. Atrankos kriterijai: gyvenamoji vieta, lytis ir gimimo kohorta (po 500 informantų keturiose gimimo kohortose: 1950–1955 m., 1960–1965 m., 1970–1975 m. ir 1980–1985 m.). Apklausos metu naudotas standartizuotas klausimynas, sudarytas iš daugiau kaip 100 klausimų.

Kokybinis tyrimas – giluminių interviu, atliktas 2012 m. birželio – rugpjūčio mėn. Atrankos imties dydis – 60 informantų, prieš tai dalyvavusių kiekybinėje apklausoje. Atrankos kriterijai: gyvenamoji vieta (po 10 respondentų iš Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Utenos apskričių), lytis (30 vyrų ir 30 moterų) ir gimimo kohorta (1950–1955 m., 1960–1965 m., 1970–1975 m. ir 1980–1985 m.). Interviu metu naudotos iš anksto parengtos klausimų gairės. Disertacijos autorė, kaip projekto tyrimo grupės narė, parengė gimulinių interviu gaires, asmeniškai atliko 15 interviu; vėliau – įrašų šifravimą ir kokybinių duomenų analizę.

Lietuvos šeimos empirinis tyrimas disertacijoje apima tris pagrindines temas: (1) subjektyvi šeimos samprata; (2) šeimos narius vienijančios praktikos; (3) matrimonialinės elgsenos, kaip atskiro šeiminių praktikų atveji, konstravimas socialinio tinklo ir socialinių normų diktato kontekste.

Subjektyvios šeimos sampratos tyrime siekiama empiriškai ištirti individualaus lygmens šeimos konstrukta, identifikuojant subjektyvius narystės šeimoje kriterijus ir juos atitinkančias šeimos ribas. Tyrime derinami kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenys taip, kad kokybinio tyrimo rezultatai patikslina ir papildo kiekybinio tyrimo rezultatus. Šeimos sampratos tyrimui kiekybiniame tyrime iš anksto suformuluoti klausimai, kuriuose taikyta *atvira šeimos samprata*: iš anksto neapibrėžiant kriterijų informantai buvo prašomi laisvai įvardyti savo šeimos. Tokiu būdu kiekybinio tyrimo duomenys sudaro galimybę šeimą interpretuoti kaip socialinės realybės dalį, kuri nebūtinai atitinka socialiniam institutui taikomus kriterijus, bei inovatyviai derinti pozityvistinę ir interpretacinę metodologijas (Widmer, 2006; 2010). Kiekybinių duomenų analizėje taikyti aprašomosios statistinės analizės metodai (bendrieji pasiskirstymai, χ^2 testas, *t*-testas, ANOVA testas), daugiamatės statistinės analizės metodai (koreliacinė analizė, regresinė analizė, faktorinė analizė).

Šeimos narius vienijančių praktikų tyrime siekiama identifikuoti šeimines praktikas, kuriančias šeimą ir skiriančias šeimos narius nuo ne šeimos narių. Analizė

atlikta kiekybinio tyrimo duomenų pagrindu. Šeiminiams praktikoms identifikuoti klausimyne iš anksto suformuluotos dvi klausimų grupės: uždari klausimai apie šeimos šventes ir tradicijas ir atviri klausimai apie rutinines ir laisvalaikio veiklas. Šeiminių praktikų aprašymui ir istorinės kaitos analizei taikomi aprašomosios statistikos metodai (bendrieji pasiskirstymai, vidurkiai, *t*-testas, ANOVA testas) ir daugiamatės analizės metodai (koreliacinė analizė ir faktorinė analizė). Šeiminiams praktikoms, ribojančioms šeimos narius ir ne narius, ištirti atlikta daugiamatė regresinė analizė. Tyrimo strategija pasirinkta, darant prielaidą, kad šeiminių praktikos kuria socialinius ryšius, kurie lemia jų dalyvių pasirinkimus šeimos narių atžvilgiu.

Matrimonialinės elgsenos tyrime siekiama ištirti, kaip socialiniai tinklai ir socialinės normos veikia šeimos kūrimo (matrimonialinės elgsenos) praktikas Lietuvoje. Keliami klausimai: kiek tėvų, giminių, draugų nuomonės yra svarbios renkantis tarp tradicinio ir alternatyvaus šeimos kūrimo būdo? Kas labiau veikia matrimonialinę elgseną – aplinkinių nuomonė, pavyzdys ar kiti motyvai? Kaip asmenys konstruoja savo šeimos gyvenimą, kai atsižvelgia į socialinių tinklų įtakas? Ar paklusimas socialinio tinklo diktatui garantuoja šeimos stabilumą? Kada socialinių tinklų įtakos svarbesnės – kuriant pirmąją ar vėlesnę šeimą? Matrimonialinės elgsenos tyrime panaudoti disertacijos autorės kartu su užsienio kolegomis suformuluoti klausimai apie informanto partnersčių ir šeimos kūrimo, vaikų gimdymo, išsilavinimo trajektorijas. Klausimai suformuluoti taip, kad įgalino taikyti ne tik aprašomosios statistinės analizės ir daugiamatės statistinės analizės metodus, bet įvykio istorinės analizės metodus (Blossfeld, Rohwer, 2002; Blossfeld ir kt., 1989; Yamaguchi, 1991; Yamaguchi ir kt., 1999, kt.).

Tyrimo rezultatų mokslinis naujumas ir reikšmingumas

Disertacinio darbo naujumą lemia inovatyvių šeimos analizės teorinių perspektyvų ir metodologijų taikymas bei jų derinimas, ir tokios metodologijos taikymo pagrindu gautos naujos žinios apie šeimą. Mokslinę tyrimo vertę esamų šeimos tyrimų kontekste sudaro tai, kad pirmą kartą Lietuvoje:

- empiriniu būdu parodytas atviros šeimos sampratos, kurioje atsisakoma išankstinių narystės šeimoje kriterijų ir lūkesčių dėl galimų tyrimo rezultatų, socialinio konstravimo ir tinklinės šeimos analizės metodologijų derinimo pranašumas: suteikia naujų žinių apie šeiminio gyvenimo aspektus, kurių neįmanoma apčiuopti, taikant pavienes metodologijas, ir taip prisideda prie mistifikuotų šeimos gyvenimo aspektų atskleidimo bei atotrūkio tarp žinojimo apie institucionalizuotą šeimą ir šeiminių praktikų kasdieniame gyvenime mažinimo;
- šeimos sampratos analizėje pritaikyta kiekybinių duomenų analizė, grindžiama E. D. Widmerio (2006; 2010) išplėtota šeimos konfigūracijų metodologinė prieiga (tinklinės šeimų analizės priemonė), kuri įgalina inovatyviai analizuoti kiekybinius duomenis apie individualaus lygmens šeimos konstrukta. Papildomai, kiekybinio tyrimo rezultatų patikslinimui ir papildymui gauti rezultatai derinami su kokybiniais tyrimo rezultatais; tai suponuoja pozityvistinės ir interpretacinės metodologijų derinimą, kurio rezultatas – nuodugnesnis šeimos pažinimas;
- šeimos sampratos analizėje pritaikyta šeiminių praktikų teorinė prieiga, kuri sudaro galimybes šeimą analizuoti kaip nuolatinį procesą, kur šeimos nariai atsiskleidžia ne kaip statistiniai vienetai, o kaip aktyvūs šeiminio gyvenimo kūrėjai;
- šeimos kūrimo (matrimonialinės) elgsenos analizė, derinant individualaus gyvenimo kelio teorinę prieigą su tinklinės šeimos analizės metodologija, atskleidžia šeimos kūrimą kaip procesą, vykstantį socialiniame kontekste ir sąveikaujantį su paraleliniais individualaus gyvenimo įvykiais;
- derinant šeiminių praktikų ir gyvenimo kelio teorines prieigas su atviros šeimos sampratos, socialinio konstravimo ir tinklinės šeimos analizės metodologija: (1) sistemiškai atskleista, kad šalies gyventojams būdinga postmoderni šeimos

samprata, o kraujo ryšys ir registruota santuoka nėra nei būtini, nei pakankami kriterijai šeimai apibrėžti; (2) identifikuotos būdingos šeiminės praktikos, kurios brėžia liniją tarp šeimos ir ne šeimos narių; (3) atskleistos įtakos, kurias socialinio tinklo, socialinių normų, socialinio statuso diktatas daro šeimos konstravimo elgsenai.

Tyrimo rezultatai apie šeimos sampratas ir praktikas prisidės prie gilesnio šeimos pažinimo ir tolesnės šeimos sociologijos teorinės (konceptualios) – metodologinės raidos Lietuvoje.

Rezultatai prisidės prie Lietuvos šeimos sociologijos plėtros tarptautiniu mastu, nes mokslinės informacijos apie Lietuvos šeimą vis dar stinga tarptautiniame kontekste ir lyginamuoju aspektu, o šio tyrimo metodologija iš dalies išplėtota bendradarbiaujant su užsienio (Šveicarijos ir Portugalijos) šeimos sociologais.

Tyrimas teikia praktinę ir socialinę naudą: tyrimo rezultatai galės būti panaudoti formuojant ir tobulinant šalies socialinę politiką, o tiksliau – šeimos ir solidarumo tarp kartų politikas.

DISERTACIJOS TURINIO APŽVALGA

Disertaciją sudaro keturios pagrindinės dalys. Disertacijos teorinio ir empirinio tyrimo rezultatai apibendrinti atskiriame išvadu ir rekomendacijų skyriuje. Darbo pabaigoje pateikiamas literatūros sąrašas ir šeši priedai.

I. Šeimos sampratos ir praktikos. Dalies pirmajame skyriuje „Darbinė šeimos samprata“ apibūdinama, kokia šeima bus tiriama, apibūdinami jos pagrindiniai ypatumai. Šeimos sampratos pasirinkimą disertacijoje lėmė Vakarų šeimos sociologų atskleisti neatitikimai tarp modernios (autonomiškos) branduolinės šeimos ir realybėje praktikuojamo šeiminio gyvenimo (Bernardes, 1985a; Smart, 2004; Levin, 1999; 1990, etc.). Kitos aplinkybės, lėmusios darbinės šeimos sampratos pasirinkimą, yra šeimos sampratos analizės tendencijos Vakarų sociologijoje: (1) pereinama nuo makro lygmens prie mikro lygmens sampratos (Smart, 2007; Bernardes, 1988a; 1999); (2) taikoma atvira šeimos samprata (Pahl, Spencer, 2003; 2004); (3) į šeimą žvelgiama kaip į socialinį konstruktą (Gubrium, Holstein, 1987); (4) šeimai tirti pasitelkiamos tinklinės analizės

prieigos (Widmer, 2006; 2010, kt.); (5) siekiama teorinių ir metodologinių prieigų derinimo (Gillies, 2011; Jamieson, 1998).

Antrajame skyriuje „Šeiminės praktikos“ trumpai apibūdinama šeiminių praktikų samprata, pasiūlyta D. H. J. Morgan (1996). Šeiminės praktikos apima asmens santykį su šeima: vietoje tiesiog buvimo šeimoje arba priklausymo šeimai (*being*) asmuo matomas kaip aktyvus tarpusavio santykių su kitais šeimos nariais ir apskritai šeimos gyvenimo kūrėjas (*doing*).

II. Šeimos sociologinio diskurso istorinė raida. Dalis pradedama skyriumi „Šeimos diskurso istorinė raida vakarų sociologijoje“, kuriame apžvelgiama šeimos diskurso istorinė raida. Skyrių sudaro keturi poskyriai, atitinkantys skirtingus šeimos raidos laikotarpius: iki XX a. pr. (sociologinio žinojimo apie šeimą ištakos); XX a. pr. – XX a. vid. (modernios branduolinės šeimos gimimas); XX a. vid. – XX a. pab. (modernios branduolinės šeimos įsitvirtinimas); XX a. pab. – XXI a. pr. (įvairovė).

Antriosios dalies antrajame skyriuje „Šeimos tyrimų raida Lietuvoje“ apžvelgiami šalyje atlikti šeimos tyrimai. Skyrių sudaro du poskyriai: „Šeimos tyrimai iki 1990 m.“ ir „Šeimos tyrimai nuo 1990 m. iki šių dienų“. Pirmajame poskyryje daroma išvadana, kad nors iki 1990 m. atlikta nemažai su šeima susijusių tyrimų, tačiau tyrimams stigo teorinio, metodologinio ir empirinio pagrindo. Nuo 1990 m. Lietuvos šeimos tyrėjų idėjos reflektuoja Vakarų autorių idėjoms apie „normalios šeimos“ formą, šeimos ideologiją, šeimos konstravimą, šeimos kūrimo elgseną atlikta nemažai plačios apimties tyrimų; tyrimai pasižymi metodų įvairove. Tačiau lieka neatsakytų klausimų. Pavyzdžiui, kaip atrodo individualaus lygmens šeimos konstruktas? Kokios šeiminės praktikos vienija šeimos narius? Kaip šeimos konstravimas susijęs su socialiniais tinklais? Ir kt.

III. Šeimos diskurso teorinė perspektyva. Dalį sudaro skyriai. Pirmame skyriuje „Šeimos sampratos problema“ plačiai išdiskutuota šeimos sampratų įvairovė. Poskyryje „Tradicinės šeimos apibrėžtys“ pristatytos G. P. Murdocko (1949) ir T. Parsonso (1955a) koncepcijos. Poskyryje „Postmodernios šeimos interpretacijos teorinės-metodologinės prieigos“ išdiskutuotos prieigos: atviros šeimos sampratos (Bernardes, 1986a), šeimos socialinio konstrukto (Gubrium, Holstein, 1987), šeimos kaip individualus projekto (Bernardes, 1988a; 1999; Levin, 1999; Smart, 2007, kt.), šeimos kaip proceso (Morgan, 1996; 2011b; Smart, 2007; Finch, 2007), šeimos kaip socialinis tinklo (Pahl, Spencer, 2003; 2004; Donati, 1991; Widmer, 2006; 2010, kt.). Poskyryje „Šeima tarp „normalių“

ir „išplaukusių“ ribų“ aptariama, kad besiformuojanti postmoderni šeima susijusi ne tik su šeimos formų įvairove, bet ir platesniais negu moderni šeima, ryšiais už branduolinės ir išplėstinės šeimos, už kraujo ir santuokinių ryšių, o šeimos ribos priklauso nuo kriterijų narystei joje nusakyti. Poskyryje pateikiama apibendrinanti narystės šeimoje kriterijų schema.

Antarasis skyrius „Šeiminės praktikos šeimos sampratoje“ skirtas šeiminių praktikų teorinei analizei. Skyrių sudaro poskyriai: „Šeimos praktikų bruožai“ ir „Šeimos praktikos ir ritualai“, kuriuose pristatoma D. H. J. Morgano (1996; 2011b) šeiminių praktikų teorinė prieiga, atskleidžianti šeimos švenčių, tradicijų ir rutininių praktikų įtaką socialinių ryšių kūrimui, kurie gali būti įvardyti šeiminiiais.

Trečiąjį skyrių „Matrimonialinė elgsena tarp socialinio diktato ir individualaus pasirinkimo“ sudaro su poskyriai: „Matrimonialinę elgseną reguliuojančios strategijos“ ir „Matrimonialinę elgseną šiuolaikinėje visuomenėje lemiantys veiksniai“. Pirmajame poskyryje teigiama, kad matrimonialinę elgseną tradicinėje Europoje reguliavo *pozityvioji kontrolė* ir *prevencinė kontrolė* (Malthus, 1798). E. A. Wrigley'jus (1978) pasiūlė *nesąmoningo racionalumo* sąvoką, teigiančią, kad siekdami išlikti ir pratęsti save individai paklūsta socialinėms normoms. A. Giddensas (2000) teiginiu, šiuolaikinėje visuomenėje individai išlaisvėjo nuo socialini tinklo ir normų diktato ir gali rinktis šeimines praktikas, labiau atitinkančias jų poreikiams ir gyvenimo stiliams. Kita vertus individai liko priklausomi nuo rinkos, todėl šeimines praktikas priversti derinti su aplinkybėmis rinkoje, pirmiausia, darbo rinkoje.

IV. Šeimos sampratų ir praktikų konstravimo įvairovė Lietuvoje. Dalis pradedama skyriumi „Bendroji tyrimo schema“, kuriame pagrindžiamas tyrimo modelis ir detaliam aprašomos kiekybinio tyrimo ir kokybinio tyrimo metodologijos. Tolesniame skyriuje „Šeimos samprata: narystės šeimoje kriterijai ir šeimos ribos“ analizuojami empiriniai duomenys, iš subjektyvios perspektyvos atskleidžiantys narystės šeimoje kriterijus ir su jais susijusias šeimos ribas. Tečiajame skyriuje „Šeimos narius vienijančios praktikos“ klausinama, kokios šeiminės praktikos sukuria socialinius ryšius, kurie net asmenis, nesusijusius kraujo arba santuokos ryšiais, įtraukia į individualų šeimos konstrukta? Poskyryje identifikuojamos Lietuvos šeimoms būdingos šeimos šventės, tradicijos ir laisvalaikio veiklos, analizuojama, ar yra šių šeiminių praktikų tęstinumas per kartas, o taip pat – kurios iš šių praktikų sukuria šeiminius ryšius ir taip nubrėžia ribą tarp

šeimos narių ir ne šeimos narių. Paskutiniame empirinės dalies skyriuje „Matrimonialinės elgsenos konstravimas socialinio tinklo ir socialinių normų diktato kontekste“ analizuojama, kaip individas konstruoja šeimos kūrimo (matrimonialinę) elgseną socialinio tinklo ir socialinių normų diktato kontekste ir gyvenimo kelio prieigoje: kada ir kokia forma kuria šeimą, kaip ilgai trunka šeiminiai ryšiai. Atskirtas dėmesys skiriamas matrimonialinei elgsenai, kurią lemia partnerių socialiniai statusai, susiję su išsilavinimu.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Individualaus lygmens šeimos konstruktas didžia dalimi atitinka normatyvinę šeimos sampratą. Kraujo ir santuokos ryšiai yra svarbūs kriterijai subjektyvioje Lietuvos gyventojų šeimos sampratoje. Šie kriterijai ypač svarbūs nusakant ryšius tarp tėvų ir vaikų. Tėvai, paprastai ir pirmiausia, įvardijami šeimos nariais. Net mirę tėvai įvardijami tarp šeimos narių.
2. Vis dėlto, realiame gyvenime egzistuoja atotrūkis tarp normatyvinio makro lygmens šeimos konstrukto ir realiame gyvenime praktikuojamo individualaus lygmens šeimos konstrukto, tačiau šį atotrūkį įmanoma apčiuoti tik taikant atitinkamus tyrimo metodus. Vienas iš svarbiausių metodų – atvira šeimos samprata.
3. Kraujo ryšys ir registruota santuoka kasdieniame Lietuvos gyvenime nėra nei būtini, nei pakankamai kriterijai šeimai apibrėžti:
 - Atskirais atvejais kraujo ryšys nesukuria bendrumo, kurį asmuo suvokia kaip šeiminiį. Net motina gali būti įvardyti ne šeimos nare (pvz., kai nėra bendraujama).
 - Artimais kraujo ryšiais susiję duktė, sūnus, sesuo, brolis dar dažniau įvardijami ne šeimos nariais. Pagrindinės priežastys: retas bendravimas, konfliktai, bendrų interesų nebuvimas, kt.
 - Kad sesuo / brolis būtų įvardytas šeimos nariu, svarbi bendravimo kokybė, pvz., konsultavimasis priimant svarbius sprendimus arba dvasinio artumo jausmas.

- Kraujo ryšiai nėra tokie svarbūs nusakant ryšius tarp tolimesnių giminaičių. Čia svarbesni yra kiti kriterijai (amžiaus skirtumas, geografinis ir emocinis atstumas, kt.), kurie gali apjungti arba atskirti kraujo gimines.
 - Santuoka nėra pakankamas kriterijus šeiminiams ryšiams identifikuoti. Pavyzdžiui, per santuoką susiję giminės – sutuoktinio tėvai (uošviai), net jei dalyvauja įvairiuose šeimos įvykiuose / šventėse, tikėtina, bus įvardyti ne šeimos nariais.
4. Realiame gyvenime gali būti šeima identifikuojama taikant įvairius kriterijus: savitarpio pagalba / parama, emocinis artumas, prisirišimas, bendros veiklos, bendri interesai, gyvenimas po vienu stogu, netolimas atstumas tarp asmenų gyvenamųjų vietų, priklausymas tam tikrai formaliai arba neformaliai bendruomenei bei kiti kriterijai, per kuriuos yra investuojama į tarpusavio ryšius. Šie kriterijai gali lemti, kad tolimi giminaičiai arba net formaliais giminystės ryšiai nesusiję asmenys taps šeimos nariais. Atitinkamai, šeiminės praktikos Lietuvoje gali būti laikomos alternatyviu šeimos apibrėžties kriterijumi, kadangi dalyvavimas bendrose veiklose sukuria tokius socialinius saitus ir jų tinklus, kurie įvardijami šeima, nors kartais asmenų nesieja kraujo ar santuokos ryšiai.
5. Didžioji šalies gyventojų dalis linkę šeimą kurti vadovaudamiesi vidiniais motyvais ir jausmais. Tačiau gilesnė analizė rodo, kad išsiskiria trys skirtingos gyventojų grupės su savitais matrimonialinės elgsenos modeliais:
- pirmajai būdinga paisyti socialinio tinklo ir socialinių normų diktato, tačiau tai savanoriškas šios grupės asmenų pasirinkimas perimti iš kartos į kartą perduodamus matrimonialinės elgsenos modelius; kitaip tariant, šios grupės asmenys paklūsta sąmoningo arba nesąmoningo racionalumo diktatui;
 - antroji grupė paklūsta socialinio tinklo ir socialinių normų diktatui greičiau iš galių valdyti savo gyvenimą neturėjimo, negu iš savanoriško pasirinkimo; ši grupė greičiausiai paklūsta makro lygmens pozityviai kontrolei ir prevencinei kontrolei;
 - tečioji grupė yra laisviausia rinktis, kada ir kaip kurti šeimą;
 - vienas iš stipriausiai veiksnių, lemiančių tokią diferenciaciją, yra išsilavinimas: kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo asmuo yra laisvesnis(-ė)

konstruoti individualią matrimonialinę elgseną, ir atvirkščiai, kuo žemesnis išsilavinimas, tuo asmuo labiau ir ne savo noru priverstas(-a) paklūsti socialinio tinklo ir socialinių normų diktatui.

6. Išsilavinimo kaip socialinio statuso įtaka turi įtakos partnerio pasirinkimui ir šeimos kūrimo laikui. Didesnė rizika patirti skyrybas yra porai, kurioje partneriai tiek santykių pradžioje, tiek pabaigoje yra skirtingų išsilavinimo lygių. Šeimos stabilumą užtikrina situacijos, kai su skirtingais išsilavinimo lygiais susitikę asmenys ilgainiui pasiekia vienodo išsilavinimo lygio.

Rekomendacijos:

1. Šeimos politikos formuotojams ir vykdytojams rekomenduojama atsižvelgti, kad norminė šeimos apibėžtis, kurios pagrindu reglamentuojamas valstybės santykis su šalyje gyvenančiomis šeimomis, yra makro lygmens, o realiame gyvenime yra konstruojama ir praktikuojama mikro lygmens šeima. Šie du konstruktai gali persidengti, tačiau dažniausiai yra skirtingi.
2. Moksliniame – metodologiniame kontekste rekomenduojama ieškoti metodų, kurių pagalba būtų galima atskleisti subtilius ir dar nepažintus šeiminio gyvenimo aspektus, nes akivaizdu, kad tradiciniškai taikomi metodai jų neatskleidžia. Ypač rekomenduojama taikyti teorinių prieigų ir metodų derinimą.
3. Planuojantiems šeimos kūrimą ir stabilumą rekomenduojama atsižvelgti, kad šeimą palaiko šeimos tradicijos, bendros šventės ir net rutininės bei laisvalaikio veiklos. Be to, su skirtingais šeimos nariais ryšius sutvirtina ir išlaiko skirtingos šeiminės praktikos.
4. Planuojantiems šeimos kūrimą rekomenduojama atsižvelgti, kad šeimos stabilumui turi įtakos socialinių statusų homogeniškumas. Tad socialinis mobilumas vieno arba abiejų partnerių gali turėti ir teigiamų, ir neigiamų pasekmių šeimos tvarumui.

REFERENCES / LITERATŪRA

- Bernardes, J. (1985). Do we really know what the family is? In P. Close R. Collins (Eds.) *Family and economy in modern society*. Basingstoke: Macmillan, p. 192-211.
- Bernardes, J. (1986). Multidimensional developmental pathways: A proposal to facilitate the conceptualisation of a family diversity. *The Sociological Review*, 34 (3), p. 590-610.
- Bernardes, J. (1988). Founding the new „Family Studies“. *The Sociological Review*, 36 (1), p. 57-86.
- Bernardes, J. (1993). Responsibilities in studying postmodern families. *Journal of Family Issues*, 14, p. 35-49.
- Bernardes, J. (1999). We must not define „the family“. In B. K. Settles, S. K. Steinmetz, G. W. Peterson, M. B Sussman (Eds.) *Concepts and definitions of family for the 21st century*. Haworth Press.
- Blossfeld, H.-P., Hamerle, A., Mayer, K. U. (1989). *Event History Analysis. Statistical Theory and Application in the Social Sciences*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Blossfeld, H.-P., Rohwer, G. (2002). *Techniques of Event History Modeling. New Approaches to Causal Analysis*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Burgess, E. W. (1916). *The function of socialization in social evolution*. Chicago: University of Chicago Press.
- Burgess, E. W. (1926). The family as a unity of interacting personalities. *The Family*, 7, p. 3-9.
- Donati, P. (1991). *Freedom vs. Control in Post-Modern Society: A Relational Approach*. In E.K. Scheuch, D. Sciulli (Eds.) *Societies, Corporations and the Nation State*, Leiden: Brill. *The Annals of the International Institute of Sociology*, 7, p. 47-76.
- Elder, G. H. (1975). Age Differentiation and the Life Course. *Annual Review of Sociology*, 1, p. 165-190.
- Finch, J. (2007). Displaying Families. *Sociology*, 41 (1), p. 65-81.
- Gedvilaitė-Kordušienė, M. (2010). *Intergenerational solidarity systems in Lithuania: Qualitative and quantitative insights*. ERSTE Foundation.
- Gedvilaitė-Kordušienė, M. (2011). Motives of intergeneration support in Lithuania. *Kultūra ir visuomenė*, 2 (1), p. 79-94.
- Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: Pradai.

- Gillies, V. (2011). From Function to Competence: Engaging with the New Politics of Family. *Sociological Research Online*, 16 (4).
- Gubrium, J. F., Holstein, J. A. (1987). The private image: Experiential location and method in family studies. *Journal of Marriage and the Family*, 49, p. 773-786.
- Gubrium, J. F., Holstein, J. A. (1990). *What is Family?* Mountain View, Ca: Mayfield Publishing.
- Yamaguchi, K. (1991). *Event History Analysis*. New Park, London, New Dehli: Sage Publications.
- Yamaguchi, K., Jin, L. (1999). Event history analysis in human developmental research. In R. K. Siberreisen, A. von Eye (Eds.) *Growing up in times of social change*. Berlin, New York: Walter De Gruyter.
- Jamieson, L. (1998) *Intimacy: Personal Relationships in Modern Society*. Polity Press.
- Juozeliūnienė, I. (1992). Pabaigos žodis. Juozeliūnienė, I. (sud.) *Pasaulis ir šeima: nacionaliniai šeimos ypatumai*. Vilnius: FSTI, p. 97-104.
- Juozeliūnienė, I. (2003). *Janas Trostas ir šeimos sociologija. Naujos tyrimo galimybės*. Vilnius: Garnelis.
- Kanopienė, V. (2014). Šeimos socialinės paramos saitai. Česnuitytė, V., Kanopienė, V., Mikulionienė, S. *Lietuvos šeima: socialinių saitų perspektyva*. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla, p. 138-214.
- Kanopiene, V., Mikulioniene, S. (2014). Experiences of Fatherhood in Lithuania: Persistence and Changes. *XVIII ISA World Congress of Sociology, 13-19 July, 2014, Jokahama (Japan). Book of Abstracts*.
- Kraniauskas, L. (2009). Vyriškas ir moteriškas šeimos pasaulis: struktūros poveikis ar tapatumo konstravimo strategija? Stankūnienė, V., Maslauskaitė, A. (red.) *Lietuvos šeima: Tarp tradicijos ir naujos realybės*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, p. 169-219.
- Levin, I. (1990). How to define family. *Family Reports*, 17. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Levin, I. (1999) What Phenomenon is Family? *Marriage and Family Review*, 28 (3 / 4), p. 93-104.
- Malthus, T. R. (1798). *An Essay on the Principles of Population*. In Ph. Appleman (Ed.) *A Norton critical edition*. New York, London: Norton Company.

- Maslauskaitė, A. (2009). Kohabitacija Lietuvoje: šeimos formavimo etapas ar „nauja šeima“? Stankūnienė, V., Maslauskaitė, A. (red.) *Lietuvos šeima: tarp tradicijos ir naujos realybės*. Vilnius: STI, p. 37-98.
- Maslauskaitė, A. (2010). Lietuvos šeima ir modernybės projektas: prieštaros bei teorizavimo gamilybės. *Filosofija. Sociologija*, T. 21, Nr. 4, p. 310-319.
- Maslauskaitė, A. (2010). Lietuvos šeima ir modernybės projektas: prieštaros bei teorizavimo gamilybės. *Filosofija. Sociologija*, T. 21, Nr. 4, p. 310-319.
- Maslauskaitė, A., Baublytė, M. (2012). *Skyrybų visuomenė. Ištuokų raida, veiksniai, pasekmės*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, Demografinių tyrimų institutas.
- Morgan, D. H. J. (1996). *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, D. H. J. (2011). *Rethinking Family Practices*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Murdock, G. P. (1949). *Social structure*. Glencoe, IL: The Free Press.
- Pahl, R., Spencer, L. (2004). Personal communities: not simply families of ‘fate’ or ‘choice’. *Current Sociology*, 52 (2), p. 199-221.
- Parsons, T. (1955). The American Family: Its Relations to Personality and Social Structure. In T. Parsons, R. F. Bales (Eds.) *Family Socialization and Interaction Process*. Glencoe: Free Press, p. 3-33.
- Reingardė, J., Tereškinas, A. (2006). Darbo ir šeimos gyvenimo suderinimas Lietuvoje bei lyčių lygybė: iššūkiai ir galimybės. Reingardė, J. (sud.) *(Ne)apmokamas darbas: šeimai palanki darbo aplinka ir lyčių lygybė Europoje*. Vilnius: Socialinių tyrimų centras, VDU, p. 47-101.
- Smart, C. (2004). Retheorizing Families. *Sociology*, 38 (5), p. 1043-1048.
- Smart, C. (2007). *Personal Life*. Cambridge: Polity.
- Stacey, J. (1991). Backward Towards the Postmodern Family. In A. Wolfe (Ed.) *America at Century's End*. Berkeley: University of California Press.
- Widmer, E. D. (2006). Who are my family members? Bridging and bonding social capital in family configurations. *Journal of Personal and Social Relationships*, 23 (6), p. 979-998.
- Widmer, E. D. (2010). *Family Configurations. A Structural Approach to Family Diversity*. Ashgate.
- Žviklienė, A. (1995). Family Ideology and Perspectives of Feminism. *Lithuanian Society in Social Transition*. Vilnius: FSTI.

SCIENTIFIC PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION / MOKSLINĖS PUBLIKACIJOS DISERTACIJOS TEMA

Books / Knygos

1. Česnuitytė, V.; Kanopienė, V.; Mikulionienė, S. (2014). *Lietuvos šeima: socialinių saitų perspektyva*. 1-4 skyriai. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 286 pp. ISBN 978-9955-19-649-5.
2. Kanopienė, V.; Mikulionienė, S.; Česnuitytė, V. (2013). *Šeima ir socialiniai tinklai: tarpgeneracinė perspektyva*. Analitiniai rezultatai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 250 pp. ISBN 978-9955-19-528-3.

Peer-reviewed scientific journals / Recenzuojami moksliniai žurnalai

1. Česnuitytė, V. (2013). Subjective definition of the family in Lithuania: evidence based on qualitative interviews. *Socialinis darbas*, 13 (2), p. 240-252. ISSN 1648-4789 (print), ISSN 2029-2775 (online).
2. Česnuitytė, V. (2012). Changing family model, social capital and caring: how to reconcile? The case of Lithuania. In: *Sociologia e Politiche Sociali*, Vol. 15, Special issue: Balancing work and family care: European experiences. Milan: Franco Angeli, p. 75-104. ISSN 1591-2027; ISBN 9788856863239 Prieiga internete: http://www.francoangeli.it/riviste/Scheda_Rivista.aspx?IDArticolo=47949&idRivista=66.
3. Česnuitytė, V. (2012). Šeimos samprata: Lietuvos gyventojų subjektyvus požiūris. *Socialinis darbas*, 11 (2), p. 257-270. ISSN 1648-4789 (print), ISSN 2029-2775 (online).
4. Česnuitytė, V. (2008). Matrimonialinės elgsenos strategijos šiandienėje Lietuvoje: atspindys žiniasklaidoje. *Socialinis darbas*, 7 (2), p. 35-43. ISSN 1648-4789.
5. Česnuitytė, V. (2004). Socialinių sluoksnių matrimonialinės ir prokreacinės elgsenos strategijos: bruožai ir jų kaita. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1, p. 97-103. ISSN 1392-3358.
6. Česnuitytė, V. (2004). Socialinio statuso įtaka pirmosios šeimos kūrimui Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, 2, p. 46-51. ISSN 0235-7186.
7. Česnuitytė, V. (2003). Socialinių sluoksnių demografinės elgsenos transformacijos Lietuvoje: pirmosios partnerystės sudarymas. *Socialinis darbas*, 2 (4), p. 25-35. ISSN 1648-4789.

PRESENTATIONS AT THE CONFERENCES /

PRANEŠIMAI KONFERENCIJOSE

International / Tarptautinė:

1. "Society-personal social network-individual or individual-personal social network-society: whose values are in priority in family formation process? Case of Lithuania", ESA RN13 Interim meeting "Family: continuity and change", 25-27 September 2014, MRU, Vilnius.
2. "Personal configurations in light of cohabitation trajectories", ESA RN13 Interim meeting "Family: continuity and change", 25-27 September 2014, MRU, Vilnius. (with co-authors Gauthier, J.-A., Aeby, G., Gouveia, R., Ramos, V.).
3. "Social Ties that Matter in Light of Cohabitation Trajectories: An international perspective", the 7th Congress of the European Society on Family Relations (ESFR), 3-6 September 2014, Madrid (Spain). (with co-authors Gauthier, J.-A., Aeby, G., Gouveia, R., Ramos, V.).
4. "Changing Meanings of Family in Personal Relationships: A Comparative Perspective", ISA2014 World Congress of Sociology, "Facing an Unequal World: Challenges for Global Sociology", 13-19 July 2014, Jokohama (Japan). (with co-authors Wall, K.; Gouveia, R.; Aeby, G.; Widmer, E.; Ramos, V.).
5. "Crisis and Critique of Family Definition on the Light of Family Institute Changes: Case of Lithuania. ESA'2013 – 11th Conference of European Sociological Association "Crisis, critique and change", 28-31 August 2013, the University of Turin (Italy).
6. "Reconciliation of education and family obligations in the individual life-course: cases of Lithuania and Switzerland. Comparison of non-comparable?", Congress of the Swiss Sociological Association "Inequality and Integration on Times of Crisis", 26-28 June 2013, the University of Bern (Switzerland). (with co-authors Kanopienė, V.; Dromantienė, L.).
7. "Family models and social relations outside the family: Lithuanian case", ESA'2011 – 10th Conference of European Sociological Association "Social Relations in Turbulent Times", 7-10 September 2011, the University of Geneva (Switzerland).
8. Trends of family formation in contemporary Lithuania: reflection in mass-media. ESA'2009 – 9th Conference of European Sociological Association "European

Society or European Societies?”, 2-5 September 2009, the University of Lisbon (Portugal).

9. ”The coherence between social status and family formation models in contemporary Lithuania”, ESA RN13 Interim meeting “Family in the making. Theorizing family in the contemporary European context”, 27-29 August 2008, the University of Helsinki (Finland).
10. “Family formation as lifestyle of individuals with different social statuses in Lithuania”, European Population Conference’2003 “European Population: Challenges and Opportunities”, 26-30 August 2003, Warsaw (Poland).

National / Nacionalinė:

1. „Šeimos kūrimas laike ir erdvėje: individuali perspektyva“, nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Sociologinės erdvės ir laiko formos“, 2014 m. lapkričio 14 d., VU, Vilnius.
2. „Šeimos apibrėžties krizė Lietuvoje ir sprendimų paieška empiriniuose tyrimuose“, nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Sociologinė vaizduotė ir jos politika“, 2013 m. spalio 11-12 d., Klaipėdos universitetas, Klaipėda.
3. „Socialinė diferenciacija ir šeimos modelis: Lietuvos atvejo analizė“, nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Nelygybių Lietuva“, 2012 m. lapkričio 30 d., Lietuvos mokslų akademijos humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius, Lietuvos sociologų draugija, Vilnius.
4. „Šeimos modelių ir socialinių tinklų sąsajų tyrimo teorinė-metodologinė koncepcija“, nacionalinė Lietuvos sociologų konferencija „Proveržio beieškant“, 2011 m. lapkričio 25 d., MRU, Vilnius. (su bendraautorėmis Mikulionienė, S., Kanopienė, V.).
5. „Socialinių ryšių poveikis šeimos modeliui Lietuvoje: ką apie tai žinome?“, nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Proveržio beieškant“, 2011 m. lapkričio 25 d., MRU, Vilnius.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Education

2000 – 2004 PhD studies (Sociology 05 S), Institute of Social Research;

1997 – 1999 Master in sociology, Vilnius University, Faculty of Philosophy;

1981 – 1986 Graduate Diploma of Mathematics, Vilnius University, Faculty of Mathematics.

Academic work experience

Nuo 2002 Lecturer and researcher in the scientific projects, Mykolas Romeris University;

2000 – 2004 Doctoral student, Institute of Social Research;

1991 – 2000 Assistant of social research, Institute of Labour and Social Research.

Internships in a foreign scientific institution

2013 06-26 – 07-08 The Institute of Population Studies and the Life Course (IDEMO),
Faculty of Economics and social sciences, the University of Geneva
(Switzerland).

2013 05-27 – 06-08 Department of sociology and social research, the University of
Milano Bicoca (Milan, Italy).

2001 11 – 2002 04 The International Max Planck Research School for Demography
(IMPRSD) (Rostock, Germany).

INFORMACIJA APIE AUTORE

Išsilavinimas

2000 – 2004 Doktorantūros studijos (Sociologija 05 S), Socialinių tyrimų institutas;

1997 – 1999 Sociologijos magistras, Vilniaus universitetas;

1981 – 1986 Matematikė, dėstytoja, Vilniaus universitetas.

Akademinio darbo patirtis

Nuo 2002 Lektorė ir mokslinių projektų darbuotoja, Mykolo Romerio universitetas;

2000 – 2004 Doktorantė, Socialinių tyrimų institutas;

1991 – 2000 Socialinių tyrimų asistentė, Darbo ir socialinių tyrimų institutas.

Stažuotės užsienio mokslo institucijoje

2013 06-26 – 07-08 Demografinių ir gyvenimo kelio studijų institutas (IDEMO) prie
Ženevos universiteto (Šveicarija), Ekonomikos ir socialinių mokslų
fakulteto.

2013 05-27 – 06-08 Sociologijos ir socialinių tyrimų katedra, Milano Bikoka
universitetas (Milanas, Italija).

2001 11 – 2002 04 Tarptautinė Makso Planko demografinių tyrimų mokykla (IMPRSD)
(Rostokas, Vokietija).